



INSTYTUT BADAŃ RYNKU, KONSUMPCJI I KONIUNKTURY

Polityka gospodarcza Polski w integrującej się Europie

2011-2012

BIBLIOTEKA
Instytutu Badań Rynku,
Konsumpcji i Koniunktury
Inw. nr. *41-351*

WARSZAWA 2012

Kolegium Redakcyjne:

Juliusz Kopyński (redaktor naczelny), Janusz Chojna,
Urszula Kłosiewicz-Górecka, Ewa Kaliszuk, Krzysztof Marczewski,
Jan Piotrowski (zastępca redaktora naczelnego), Jan Przysztupa, Jan Sawicki,
Małgorzata Wieteska-Rostek (sekretnarz redakcji), Anna Wysocka

Rada Programowa:

Piotr Albiński, Dariusz Błaszczuk, Wojciech Burzyński,
Anna Dąbrowska, Andrzej Dorosz, Elżbieta Kawecka-Wyrzykowska,
Urszula Kłosiewicz-Górecka, Stanisław Ładyka, Krzysztof Marczewski,
Ryszard Michalski, Anna Olejniczuk-Merta, Wacław Piaszczyński,
Tadeusz Smuga

Czasopismo recenzowane

© Copyright by Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Konjunktur
Warszawa 2012



Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Konjunktur
Institute for Market, Consumption and Business Cycles Research
02-001 Warszawa, Al. Jerozolimskie 87
tel.: (48) 22 628-55-85, 22 813-46-50, 22 813-51-86
fax: (48) 22 628-24-79
<http://ibrk.pl>

Spis treści

SYNTEZA – <i>Juliusz Kopyński</i>	7
Rozdział 1	
ZEWNIĘTRZNE UWARUNKOWANIA POLITYKI EKONOMICZNEJ W CZASIE KRYZYSU ZAŁOŻENIOWEGO I RECESJI W OBSZARZE EURO	19
1.1. Zewnętrzne środowisko gospodarcze Polski – <i>Juliusz Kopyński</i>	19
1.2. Nierównowaga finansowa a polityka fiskalna i pobudzanie gospodarki – <i>Ryszard Michalski</i>	33
1.3. Polityka monetarna a rozwiązywanie kryzysu zadłużeniowego w obszarze euro – <i>Janusz Sawicki</i>	47
1.4. Przystąpienie Federacji Rosyjskiej do Światowej Organizacji Handlu – warunki i skutki dla Unii Europejskiej i Polski – <i>Marzena Błaszczuk-Zawiła</i>	65
1.5. Tworzenie stref wolnego handlu z udziałem Unii Europejskiej na przykładzie umowy z Republiką Korei – <i>Ewa Kaliszuk</i>	80
1.6. Unijne uwarunkowania polityki energetycznej Polski – <i>Piotr Wozniowski</i>	98
1.7. Reformy gospodarcze w systemie rynkowym. System finansowy według koncepcji Maurice'a Allais (tezy) – <i>Wacław Piaszczyński</i>	117
Bibliografia	134
Rozdział 2	
ZMIANY MAKROEKONOMICZNE A HANDEL ZAGRANICZNY POLSKI	139
2.1. Zmiany w handlu na tle tendencji makroekonomicznych – <i>Juliusz Kopyński</i>	139
2.2. Rodzaje i skutki działań konsolidujących w gospodarce i finansach – <i>Jan Piotrowski</i>	148
2.3. Kurs złotego w 2011 roku – <i>Barbara Sokołowska</i>	166
2.4. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce – <i>Janusz Chojna</i>	178
2.5. Rynek pracy i bezrobocie młodzieży – <i>Urszula Kłosiewicz-Górecka, Lidia Kuczevska</i>	194
Bibliografia	211

ZMIANY MIKROEKONOMICZNE

A HANDEL ZAGRANICZNY POLSKI	213
3.1. Zmiany rentowności i eksportu małych i średnich przedsiębiorstw – <i>Zdzisław Wołodkiewicz-Donimirski</i>	213
3.2. Działalność innowacyjna przedsiębiorstw – osiągnięcia i przeszkody – <i>Wojciech Burzyński</i>	233
3.3. Konkurencyjność eksportowa polskich przedsiębiorstw przemysłu przetwórczego – wyniki badania ankietowego – <i>Elżbieta Małgorzata Jagiełło, Anna Wyszoka</i>	244
3.4. Wykorzystanie środków unijnych w rolnictwie oraz zmiany w produkcji i handlu rolno-żywnościowym – <i>Józef Niemczyk</i>	261
3.5. Wpływ realizacji polityki spójności i wykorzystania funduszy unijnych na sytuację ekonomiczną małych i średnich przedsiębiorstw – <i>Magdalena Hryniewicka</i>	273
3.6. Ocena bezpośredniej importochłonności polskiego eksportu – <i>Krzysztof Marczewski, Zdzisław Wołodkiewicz-Donimirski</i>	286
Bibliografia	293
Rozdział 4	
PROGNOZA HANDLU ZAGRANICZNEGO POLSKI NA LATA 2012-2013 – <i>Jan Przysiępa</i>	295
Bibliografia	307

SUMMARY – <i>Juliusz Kopyński</i>	7
---	---

Chapter 1

EXTERNAL CONDITIONS FOR THE ECONOMIC POLICY IN THE PERIOD OF SOVEREIGN DEBT CRISIS AND RECESSION IN THE EURO AREA	19
1.1. External economic environment – <i>Juliusz Kopyński</i>	19
1.2. Financial imbalance, fiscal policy and stimulation of the economic activity – <i>Ryszard Michalski</i>	33
1.3. The monetary policy and resolving the indebtedness crisis in the euro area – <i>Janusz Sawicki</i>	47
1.4. The accession of the Russian Federation to the WTO; its conditions and implications for the European Union and Poland – <i>Marzena Błaszczuk-Zawiła</i>	65
1.5. Establishment of free trade areas with participation of the European Union – the case of the FTA of the EU with the Republic of Korea – <i>Ewa Kaliszuk</i>	80
1.6. Poland's energy policy and the EU energy policy objectives – <i>Piotr Wązniewski</i>	98
1.7. Economic reforms in the market economy. Maurice Allais' ideas of the financial system (theses) – <i>Wacław Piaszczyński</i>	117
Bibliography	134

Chapter 2

MACROECONOMIC CHANGES AND POLAND'S FOREIGN TRADE	139
2.1. Changes in the foreign trade in the macroeconomic perspective – <i>Juliusz Kopyński</i>	139
2.2. Governmental consolidation policies and their effects to Poland's economy and public finance – <i>Jan Piotrowski</i>	148
2.3. The zloty exchange rate in 2011 – <i>Barbara Sokółowska</i>	166
2.4. Foreign direct investment in Poland – <i>Janusz Chojna</i>	178
2.5. The labour market and unemployment of youth – <i>Urszula Kłosiewicz-Górecka, Lidia Kuczevska</i>	194
Bibliography	211

Chapter 3

MICROECONOMIC CHANGES

AND POLAND'S FOREIGN TRADE 213

3.1. Changes in profitability and exports of small and medium-sized enterprises – *Zdzisław Wołodkiewicz-Dominicki* 213

3.2. Innovation activities of enterprises – achievements and impediments – *Wojciech Burzyński* 233

3.3. The export competitiveness of Polish processing industry enterprises – research survey findings – *Elżbieta Małgorzata Jagiełło, Anna Wysocka* 244

3.4. The use of the EU Structural Funds in agriculture and changes in Poland's output and trade in food and agricultural products – *Józef Niemczyk* 261

3.5. The impact of the EU cohesion policy and use of the EU Structural Funds on the economic situation of SMEs – *Magdalena Hryniewicka* 273

3.6. Evaluation of the direct import intensity of Polish exports – *Krzysztof Marczewski, Zdzisław Wołodkiewicz-Dominicki* 286

Bibliography 293

Chapter 4

FORECAST OF POLAND'S FOREIGN TRADE FOR 2012-2013 – *Jan Przystupa* 295

Bibliography 307

SYNTEZA

Juliusz Kotyński

1. Tegoroczna edycja raportu Instytutu Badań Rynku, Konsumpcji i Konjunktury, poświęconego problemom polityki gospodarczej Polski w warunkach członkostwa w Unii Europejskiej, została przygotowana w szczególności dla Unii okresie zagrożenia ekonomicznego, społecznych i politycznych związanych z dramatycznym przebiegiem kryzysu zadłużeniowego w obszarze euro, któremu towarzyszy rosnąca niestabilność i słabnący wzrost gospodarki światowej. W czterech rozdziałach raportu podjęto analizę uwarunkowań wzrostu i wyników polskiej gospodarki w roku 2011 oraz wyzwań i perspektyw rozwojowych na lata 2012-2013.
2. W rozdziale 1, dotyczącym uwarunkowań zewnętrznych, zwrócono szczególną uwagę na narastające zagrożenia finansowe związane z kryzysem zadłużeniowym państw – zwłaszcza strefy euro – oraz pogłębiającą się nierównowagę w gospodarce globalnej. Wskazano na głębokie zmiany w strukturze i tempie rozwoju podstawowych regionów świata, które ujawniły się w czasie kryzysu i nabrały trwałego charakteru na początku drugiego dziesięciolecia XXI wieku. Podjęto też, kluczowe dla europejskiej i polskiej gospodarki, kwestie systemowe oraz wskazano na wybrane zmiany instytucjonalne w międzynarodowym systemie handlu i współpracy ekonomicznej (przystąpienie Rosji do WTO, utworzenie strefy wolnego handlu między UE i Koreą Płd.) i na ich potencjalne skutki. Rozdział 2 poświęcono ocenie wyników gospodarki i handlu zagranicznego Polski w ujęciu makroekonomicznym oraz działaniom państwa skierowanym na zmniejszanie deficytu sektora finansów publicznych i podtrzymywanie wzrostu w okresie stagnacji lub lekkiej recesji w europejskiej gospodarce, przy utrzymującym się wysokim bezrobociu i strukturalnych problemach na polskim i europejskim rynku pracy. Rozdział ten zawiera także analizę dynamiki i struktury handlu zagranicznego, wahań kursu złotego oraz problemów napływu inwestycji zagranicznych. W rozdziale 3 są badane zmiany rentowności produkcji i eksportu, jego importochłonności, działalności innowacyjnej i konkurencyjności eksportowej przedsiębiorstw przemysłowych, w tym sektora MŚP, oraz analizowane tendencje w produkcji i handlu artykułami rolnymi i wykorzystaniu środków unijnych. Rozdział 4 zawiera prognozę handlu zagranicznego Polski na lata 2012-2013, w okre-

- Litwa – 0,26 mld euro (wzrost o 15,7%),
- Belgia – 0,26 mld euro (wzrost o 15,6%).

Polski eksport wzrósł również w odniesieniu do rynków państw WNP, z 0,99 mld euro w 2010 roku do 1,11 mld euro w 2011 roku, tj. o 11,9%, w tym na rynek rosyjski o 7,9% (z 0,55 mld euro do 0,59 mld euro), na rynek białoruski o 91,3% (z 98 mln euro do 188 mln euro).

Wartość polskiego eksportu wyraźnie spadła w odniesieniu do krajów ogarniętych kryzysem gospodarczym, np.: Grecji (o 27,2%), Irlandii (o 18,3%), Hiszpanii (o 8,5%). Również spadek polski eksport rolno-żywnościowy na Ukrainę (o 5,4%, tj. z 263 mln euro do 249 mln euro).

Wnioski

Przedstawiona analiza upoważnia do istotnych wniosków:

- Środki strukturalne unijne (i krajowe) kierowane do sektora rolno-żywnościowego są dobrze wykorzystywane, chociaż można mieć zastrzeżenia do struktury *Programu PROW 2007-2013*, a zwłaszcza celowości niektórych pozaprodukcyjnych i pozainwestycyjnych Działañ. Generalnie biorąc wydaje się, że na obecnym etapie rozwoju społeczno-gospodarczego Polski zbyt dużo środków strukturalnych kierowanych jest w ramach filaru II, tj. na obszary wiejskie, zamiast w ramach filaru I do sektora rolno-żywnościowego.
- Produkcja rolnicza, w związku z istotnym wsparciem sektora rolno-żywnościowego, w tym rolnictwa, jest na ogół stabilna, chociaż niepokój budzi spadek produkcji w niektórych ważnych gałęziach rolnictwa, zwłaszcza w chowie trzody chlewnej. Jak wspomnieliśmy, nie rozwija się produkcja wołowiny, która jest produktem znacznie zdrowszym niż wieprzowina, ze względu na słaby popyt na rynku wewnętrznym oraz względnie wysokie ceny.
- Wobec znaczącego wsparcia produkcyjno-inwestycyjnego sektora rolno-żywnościowego stale rozwija się polski handel zagraniczny produktami rolno-żywnościowymi. Niepokoją jednak spadki eksportu i wzrost importu w niektórych ważnych grupach produktów rolno-żywnościowych, co powoduje, że Polska staje się importem netto, mimo dużego potencjału produkcyjnego. Dotyczy to np. wieprzowiny, cukru, niektórych warzyw, ziemniaków i wielu innych produktów.

3.4. The use of the EU Structural Funds in agriculture and changes in Poland's output and trade in food and agricultural products

Summary

The analysis shows that the structural funds, the EU and domestic, directed to the food and agricultural sector, are, as usual, well used, though one may have reservations as to the structure of RDP Programme for the years 2007-2013, and particularly purposefulness of some non-production and non-investment activities. Too much of the structural funds are directed to the rural areas instead of the food and agricultural sector. Agricultural production is, as a rule, stable, albeit the drop of production in some important branches of agriculture, especially in breeding pigs, is a cause for concern. There is not developing production of beef, due to the low demand in the domestic market and relatively high prices. Owing to the considerable production and investment support given to the food and agricultural sector, there is constantly developing Poland's foreign trade in food and agricultural products. However, alarming are the decreases of exports and growth of imports in some important food and agricultural products what causes that Poland becomes a net importer, despite a great production potential, for example, of pork, sugar, some vegetables and potatoes.

Key words: vocational training, structural rents, intervention purchase, area payments, food and agricultural exports.

JEL codes: J43, L66, O13, Q17, Q18

Magdalena Hryniewicka

3.5. Wpływ realizacji polityki spójności i wykorzystania funduszy unijnych na sytuację ekonomiczną małych i średnich przedsiębiorstw

Streszczenie

W latach 2000-2006 polityka spójności realizowana była za pośrednictwem czterech funduszy strukturalnych. W wyniku reformy ich liczba w okresie programowania 2007-2013 została ograniczona do dwóch. W tych okresach programowania główny nacisk kładziono na zmniejszenie dysproporcji w rozwoju poszczególnych regionów. Z kolei w następnym okresie programowania na lata 2014-2020 głównym celem będzie dążenie do jak najlepszego wykorzystania potencjałów poszczególnych

regionów. Jednak bez względu na główny cel fundusze te mają pozytywny wpływ na sytuację ekonomiczną i rozwój przedsiębiorstw.

Słowa kluczowe: polityka spójności, Fundusze Strukturalne, regiony, małe i średnie przedsiębiorstwa.

Kody JEL: D04, F15, L11, O12, O16, O22, P45

Wstęp

Głównym powodem utworzenia funduszy strukturalnych było dążenie do zmniejszenia dysproporcji w rozwoju poszczególnych regionów oraz promocii spójności gospodarczej i wewnątrz Unii Europejskiej. Z kolei w następnym okresie programowania na lata 2014-2020 główny nacisk będzie kładziony na jak najlepsze wykorzystanie potencjałów poszczególnych regionów. Jednak bez względu na główny cel tej polityki należy podkreślić, że ma ona bardzo istotny wpływ na rozwój i sytuację ekonomiczną wszystkich przedsiębiorstw, w tym także tych zaliczanych do sektora małych i średnich.

Instrumenty polityki spójności

Na unijną politykę spójności składa się: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejski Fundusz Społeczny (EFS) oraz Fundusz Spójności. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego to największy z funduszy⁴⁵.

Jego nadziedzonym celem jest wspieranie regionów w wyrównywaniu między nimi różnic rozwojowych. Mogą być z niego finansowane np.: inicjatywy dotyczące rozwoju lokalnego, zatrudnienia, inwestycji mających na celu tworzenie nowych miejsc pracy. W perspektywie lat 2014-2020 jego działalność będzie skupiona m.in. na:

- pracach badawczo-rozwojowych,
- wdrażaniu innowacji,

⁴⁵ EFRR został utworzony na mocy rozporządzenia Rady z 18 marca 1975 r. Obecnie podstawę prawną jego funkcjonowania stanowi art. 160 TWE. Szczegółowe zasady jego funkcjonowania w latach 2000-2006 określono w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady 1783/1999/WE z 12 lipca 1999 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (Dz. Urz. 1999, L. 213). Natomiast w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady 1080/2006/WE z 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (Dz. Urz. 2006, L. 210) – określono zasady jego funkcjonowania w latach 2007-2013.

- wsparciu biznesowym dla sektora MSP,
- zrównoważonym rozwoju miast.

Europejski Fundusz Społeczny został stworzony po to, aby poprawić jakość i dostępność miejsc pracy na obszarze Unii Europejskiej⁴⁶. W perspektywie finansowej do 2020 r. ma się skupić głównie na:

- promowaniu zatrudnienia i wspieraniu mobilności siły roboczej,
- promowaniu integracji społecznej i zwalczaniu ubóstwa,
- inwestowaniu w edukację,
- zwiększaniu możliwości instytucjonalnych.

Fundusz Spójności jest instrumentem polityki spójności, jednak nie łączy się do funduszy strukturalnych, natomiast pomoc z tego funduszu jest skierowana do kraju, a nie regionu jak w pozostałych dwóch funduszach. Środki skierowane są do krajów, w których dochód narodowy brutto (DNB) na jednego mieszkańca nie przekracza 90% średniej w państwach Unii Europejskiej.

Łącznie na politykę spójności w latach 2007-2013 przeznaczono kwotę 347,41 mld euro. Zdecydowanie najwięcej, bo ponad 80% tej kwoty przeznaczono na przyspieszenie konwergencji gospodarczej regionów słabszej rozwiniętych, ok. 16% na umocnienie konkurencyjności i atrakcyjności regionów, a najmniej, bo zaledwie ok. 2,5% budżetu, na umacnianie współpracy terytorialnej⁴⁷. Z kolei budżet łączny proponowany na lata 2014-2020 wynosi 376 mld euro.

- Zgodnie z przyjętym w 2011 r. projektem pakietu ustaw dotyczącym określenia ram polityki spójności na lata 2014-2020 proponuje się m.in. ⁴⁸:
- koncentrację na priorytetach zapisanych w dokumencie *Europa 2020*,
 - nagrażanie wysokiej wydajności,
 - wzmacnianie polityki spójności,
 - upraszczanie systemu udzielania pomocy.

Podział środków budżetowych jest uzależniony od liczby ludności i poziomu PKB w danym kraju. W latach 2007-2013 pomoc była skierowana do krajów, których poziom PKB na jednego mieszkańca w określonym regio-

⁴⁶ Europejski Fundusz Społeczny został utworzony w 1957 r. Szczegółowe zasady jego funkcjonowania w latach 2000-2006 określono w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady 1784/1999/WE w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego. Natomiast w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady 1081/2006/WE w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego – określono zasady jego funkcjonowania w latach 2007-2013.

⁴⁷ *Programy Unii Europejskiej wspierające MSP*, Komisja Europejska, Bruksela, styczeń 2012, s. 1-2.

⁴⁸ *Polityka spójności 2014-2020*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2011, s. 1-2.

nie jest mniejszy niż 75% średniej Unii Europejskiej. W latach 2014-2020 wysokość pomocy ma być uzależniona od tego, czy dany region jest mniej rozwinięty, znajduje się w fazie przejściowej czy jest bardziej rozwinięty. Do regionów mniej rozwiniętych będą zaliczały się kraje, których PKB nie przekracza 75% (maksymalny poziom współfinansowania do 85%), do regionów znajdujących się w fazie przejściowej te, których PKB jest w przedziale między 75-90% PKB (współfinansowanie do 60%), a do regionów bardziej rozwiniętych te których PKB przekracza 90% PKB na jednego mieszkańca średniej Unii Europejskiej (współfinansowanie do 50%)⁴⁹.

Szczegółowy podział środków w ramach polityki spójności w latach 2007-2013 pomiędzy państwa członkowskie przedstawiono w tabeli 3.18. Z danych wynika, że zdecydowanie najwięcej środków finansowych w tym okresie przypało Polsce (prawie 20% wszystkich środków), a o połowę mniej tj. ok. 10% Hiszpanii.

Do krajów, które uzyskały najmniej środków w tym obszarze należą: Belgia, Dania, Irlandia, Cypr, Luksemburg, Malta, Holandia, Austria, Finlandia i Szwecja – ich udział w budżecie nie przekroczył 1%.

Łączna liczba projektów w Funduszu Spójności wynosi 1192 (por. tabela 3.19), z tego według stanu na koniec 2010 r. zamkniętych było niemal 400, a pozostałe są w trakcie realizacji. Do krajów, w których było najwięcej projektów w ramach funduszu spójności należą: Hiszpania, Polska, Grecja i Portugalia (odpowiednio: 407, 130, 124, 109). Należy podkreślić, że środki przeznaczone na Fundusz Spójności w razie wystąpienia nieprawidłowości określonych w Rozporządzeniu Komisji Europejskiej⁵⁰ podlegają zwrotowi.

Liczbę zgłaszanych nieprawidłowości oraz wysokość kwot, które należy zwrócić, przedstawiono w tabeli 3.20. W 2008 r. najwięcej nieprawidłowości zgłosiła Hiszpania i miała prawie 45% udział w wysokości kwot do zwrotu ogółem, natomiast w 2010 r. o ponad połowę mniej. W latach 2008-2010 w Polsce ogółem zanotowano 41 nieprawidłowości, na kwotę do zwrotu 3 428 tys. euro. Jedynym krajem, który w tym okresie nie miał żadnych nieprawidłowości, był Cypr, jednak należy podkreślić, że kraj ten realizuje za- ledwie dwa projekty.

⁴⁹ Ibidem, s. 5, 6.

⁵⁰ Rozporządzenie Komisji (WE) NR 1831/94 z dnia 26 lipca 1994 r. dotyczące nieprawidłowości i zwrotu nieślusownie wypłaconych kwot w ramach finansowania z Funduszu Spójności oraz organizacji systemu informacyjnego w tej dziedzinie.

Tabela 3.18
Podział środków UE w ramach polityki spójności w latach 2007-2013
pomiędzy państwa członkowskie

Kraj	Wysokość środków (w mln EUR)	Udział (w %)
Belgia	2 258	0,66
Bulgaria	6 853	1,99
Republika Czeska	26 692	7,76
Dania	613	0,18
Niemcy	26 340	7,66
Estonia	3 456	1,01
Irlandia	901	0,26
Grecja	20 420	5,94
Hiszpania	35 217	10,24
Francja	14 319	4,16
Włochy	28 812	8,38
Cypr	640	0,19
Łotwa	4 620	1,34
Litwa	6 885	2,00
Luksemburg	65	0,02
Węgry	25 307	7,36
Malta	855	0,25
Holandia	1 907	0,55
Austria	1 461	0,42
Polska	67 284	19,57
Portugalia	21 511	6,26
Rumunia	19 668	5,72
Słowenia	4 205	1,22
Słowacja	11 588	3,37
Finlandia	1 716	0,50
Szwecja	1 891	0,55
W. Brytania	10 613	3,09
Ogółem	343 839	100

Źródło: System kontroli jakości. Sposób działania w okresie budżetowym 2007-2013, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2009, s. 4-5.

Tabela 3.19

Liczba projektów Funduszu Spójności w 2010 r.
w poszczególnych krajach

Państwa członkowskie	Łączna liczba projektów w Funduszu Spójności	Łączna liczba zamkniętych projektów wg. stanu na koniec 2010 r.	Liczba projektów otwartych
Republika Czeska	58	27	31
Estonia	37	21	16
Grecja	124	58	66
Hiszpania	407	164	243
Irlandia	10	4	6
Cypr	2	0	2
Łotwa	46	19	27
Litwa	51	16	35
Węgry	47	12	35
Malta	3	0	3
Polska**	130	6	124
Portugalia	109	36	73
Słowenia	28	13	15
Słowacja	39	11	28
Bułgaria	38	4	34
Rumunia	63	6	57
Ogółem	1192	397	795

* Dane dotyczą realizacji w 2010 r. projektów Funduszu Spójności przyjętych w okresie 2000-2006.

** Według danych MRR z listopada 2011 r. Polska zakończyła 122 ze 130 projektów finansowanych z Funduszu Spójności.

Źródło: *Sprawozdanie Komisji, Roczne Sprawozdanie z Funduszu Spójności* (2010), Bruksela 14.11.2011, KOM (2011)741 wersja ostateczna s. 6-7.

Tabela 3.20

Nieprawidłowości zgłoszone przez państwa członkowskie
w latach 2008-2010 (w tys. EUR)

Kraj	2008			2009			2010		
	Liczba nieprawidłowości	Kwoty do zwrotu	Udział (w %)	Liczba nieprawidłowości	Kwoty do zwrotu	Udział (w %)	Liczba nieprawidłowości	Kwoty do zwrotu	Udział (w %)
Grecja	12	4 937	8,77	14	4 780	7,10	16	8 011	23,18
Hiszpania	64	24 827	44,08	20	4 351	6,47	8	6 661	19,27
Irlandia	3	9 498	16,86	0	0	0,00	3	1 627	4,71
Portugalia	22	5 655	10,04	27	24 575	36,52	11	4 372	12,65
Cypr	0	0	0,00	0	0	0,00	0	0	0,00
Rep. Czeska	2	88	0,16	3	1 924	2,86	10	5 900	17,07
Estonia	2	129	0,23	0	0	0,00	0	0	0,00
Węgry	13	1 400	2,49	4	18 449	27,41	3	1 748	5,06
Łotwa	15	86	0,15	0	0	0,00	2	120	0,35
Litwa	8	8 280	14,70	2	4 491	6,67	7	5 055	14,63
Malta	0	0	0,00	1	39	0,06	0	0	0,00
Polska	7	214	0,38	19	2 275	3,38	15	939	2,72
Słowenia	0	0	0,00	1	2 552	3,79	0	0	0,00
Słowacja	2	1 208	2,14	1	284	0,42	1	127	0,37
Bułgaria	0	0	0,00	17	3 578	5,32	0	0	0,00
Razem	140	56 322	100,0	109	67 298	100,0	76	34 560	100,0

* Dane dotyczą realizacji w 2010 r. projektów Funduszu Spójności przyjętych w okresie 2000-2006.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Sprawozdań Rocznych Komisji Europejskiej z Funduszu Spójności* z lat 2008-2010.

Wpływ funduszy na sytuację MSP

Sektor małych i średnich przedsiębiorstw jest podstawą gospodarki zarówno w Polsce, jak i w innych krajach Unii. Stanowią one ok. 98% firm, zapewniając dwie trzecie miejsc pracy w sektorze prywatnym. Jednak należy podkreślić, że sektor ten bardzo często ma trudności np. z dostępem do kapitału, wiedzy czy doświadczenia. Głównym powodem takiego stanu rzeczy jest fakt, iż firmy te

prowadzą działalność głównie na rynku lokalnym, z którym są mocniej powiązane niż przedsiębiorstwa duże. W związku z tym jednym z celów polityki spójności jest udzielanie pomocy w napotykanym trudnościach za pomocą połączenia środków „twardych” (bezpośrednie wsparcie na inwestycje) i „miękkich” (usługi wsparcia dla biznesu, szkolenia, środowisko innowacyjne, inżynieria finansowa i transfer technologii).

Jednym z najważniejszych sposobów, dzięki któremu polityka spójności przyczynia się do wzrostu gospodarczego w regionach jest m.in. wspieranie tworzenia i rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MSP) przez udzielenie wsparcia, zdobywanie inwestorów, zwiększanie możliwości produkcyjnych poszczególnych regionów.

Każdego roku w Unii Europejskiej powstaje ok. 1,3 mln nowych firm, jednak po pięciu latach działalności zostaje z nich zaledwie połowa.

W krajach takich, jak Włochy, Hiszpania czy Wielka Brytania nowe firmy są zakładane dwa razy częściej niż wynosi średnia europejska. W okresie 2007–2013 programy realizowane w ramach polityki spójności wspierają³¹:

- tworzenie i rozwój MSP, w obszarze przedsiębiorczości, dostępu do finansowania, badań naukowych, innowacji, dostępu do technologii informacyjnych i komunikacyjnych oraz produkcji przyjaznej dla środowiska
- na to wsparcie przeznaczono około 27 mld euro (tj. 7,9% wszystkich środków),
- inne formy wspierania firm (małych i dużych), poprzez inwestycje produkcyjne i usługi wsparcia dla biznesu w wyżej wymienionych dziedzinach
- na to wsparcie przeznaczono kolejne 28 mld euro (8,1 proc. wszystkich środków).

W związku z tym polityka Unii Europejskiej wobec sektora MSP oferuje różnorodne formy pomocy dla tych firm zarówno w ramach Wspólnoty, jak i poszczególnych państw członkowskich. Pomoc ta jest widoczna m.in. w liberalizacji handlu, harmonizacji prawa, dążeniu do stosowania zasad uczciwej konkurencji czy upraszczaniu systemów podatkowych. Jest ona realizo-

³¹ Oceny *ex post* okresu planowania 2000–2006 wykazały, bardzo duży wpływ inwestycji ze środków przeznaczonych na politykę spójności. Dane wskazują, że ok. 230 tys. małych i średnich przedsiębiorstw uzyskało wsparcie finansowe w formie dotacji, pożyczek, a 1,1 mln innych otrzymało pomoc w zakresie porad i pomoc w nawiązywaniu kontaktów, co przyczyniło się do utworzenia około miliona nowych miejsc pracy w skali całej UE. Ponadto, dzięki środkom z Polityki Spójności utworzono 38 tys. stałych miejsc pracy dla pracowników naukowych, zbudowano lub zmodernizowano około 8 400 km linii kolejowych i 5 100 km dróg. Nawet 20 milionów mieszkańców UE uzyskało też dostęp do czystej wody pitnej.

wana za pomocą instrumentów tradycyjnych (ulgi, zwolnienia podatkowe), jak i instrumentów nowych (doradztwo, szkolenia, technologie).

Prezes stowarzyszenia regionów Francji Alain Rousset powiedział, że „Dzisiaj już nie kwestionuje tego, że polityka spójności UE dowiodła swojej skuteczności w zwalczaniu kryzysu finansowego. Okres planowania obejmujący lata 2007–2013 okazał się dla regionów francuskich punktem zwrotnym. Podejście do finansowania było w tym okresie naprawdę ważnym czynnikiem wzrostu, umożliwiając dokonanie znacznych inwestycji w badania, działania innowacyjne i w transfer technologii”³².

Należy jednak podkreślić, że zdaniem członków Europejskiego Stowarzyszenia Rzemiosła oraz Małych i Średnich Przedsiębiorstw, z funduszy strukturalnych skorzystało mniej niż 5% przedsiębiorstw sektora MSP funkcjonujących w Europie. Głównym powodem takiego stanu rzeczy była nadmierna biurokracja, brak spójności pomiędzy szczeblami unijnymi a szczeblami krajowymi i lokalnymi, trudności z wypłatą środków oraz nadmierne kontrole, co w konsekwencji doprowadziło do spadku zainteresowania funduszami strukturalnymi. Członkowie stowarzyszenia podkreślają jednak, że środki zainwestowane z tych funduszy w mikropresiębiorstwa przyczyniły się do utworzenia nowych miejsc pracy oraz przyczyniły się do wykorzystania potencjału lokalnego³³.

Europejskie programy finansowania, dostępne dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw, dzielą się na cztery główne kategorie: 1) finansowanie tematyczne, 2) fundusze strukturalne, 3) instrumenty finansowe, 4) wspieranie internacjonalizacji MSP. Dwa ostatnie programy nie zapewniają bezpośredniego finansowania dla MSP, ale firmy z tego sektora mogą z nich skorzystać za pośrednictwem instytucji finansowych.

Do pierwszej kategorii finansowania tematycznego zaliczono następujące obszary:

1. Środowisko, energia, transport:
 - LIFE+ składa się z trzech komponentów: przyroda i różnorodność biologiczna, polityka i zarządzanie w zakresie ochrony środowiska, informacja i komunikacja (budżet przewidziany na lata 2007–2013 to 2,1 mld euro);

³² *Polityka spójności na lata 2014–2020 inwestycje w regiony europejskie – dodatek specjalny*, InfoRegion – PANNORAMA, s. 12, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgen/ponora_pl.htm [dostęp: kwiecień 2012].

³³ Tamże.

- *Program Ramowy na Rzecz Konkurencyjności i Innowacji* (CIP) – stworzony dla realizowania celów określonych w Strategii Lizbońskiej na rzecz zatrudnienia i wzrostu gospodarczego (budżet przewidziany na lata 2007-2013 to ok. 3,6 mld euro);
 - Marco Pollo II – ma wpłynąć na system transportu poprzez np.: zmniejszenie natężenia ruchu na drogach, rozwój transportu intermodalnego, oraz zmniejszyć negatywny wpływ transportu na środowisko (budżet przewidziany na lata 2007-2013 to ok. 450 mln euro).
2. *Innowacje i badania:*
- Siódmy program ramowy na rzecz badań i rozwoju technologicznego – dotyczy sektora MSP w czterech obszarach: 1) Promocja udziału MSP w programie *Współpraca* – ma na celu zachęcanie tego sektora do brania czynnego udziału w działaniach badawczych (budżet przewidziany na lata 2007-2013 to ok. 32,3 mld euro); 2) Program *Pomysły* – ma na celu konkurowanie z innymi grupami badawczymi z MSP (budżet przewidziany na lata 2007-2013 to ok. 7,5 mld euro); 3) Zasoby ludzkie w programach i technologii w programie *Ludzie* – ma na celu zachęcanie MSP do zwiększania ich udziału w „partnerstwie między przemysłem a szkolnictwem wyższym oraz drogi współpracy” (budżet przewidziany na lata 2007-2013 to ok. 4,7 mld euro); 4) „Badania niosące korzyści dla MSP” w programie *Możliwości* – mają na celu wzmacnianie możliwości innowacyjnych (budżet przewidziany na lata 2007-2013 to ok. 4 mld euro).
 - EUREKA – sieć dla rynku badań i rozwoju – ma na celu wspieranie konkurencyjności poprzez tworzenie połączeń i sieci innowacji w 36 krajach.
3. *Edukacja i szkolenie:*
- Zintegrowany program działań w dziedzinie kształcenia ustawicznego – ma na celu zachęcanie do podnoszenia własnych kwalifikacji zawodowych;
 - Erasmus dla młodych przedsiębiorców – ma na celu wymanę poglądów, doświadczenia oraz informacji między przedsiębiorcami, którzy chcą wyjść za granicę (budżet przewidziany na lata 2007-2013 to ok. 4,3 mln euro);
 - istnieją również możliwości kursów i szkoleń w krajach trzecich.

4. *Kultura i media:*
- *Kultura 2007-2013* – zapewnia granty dla programów współpracy kulturalnej we wszystkich dziedzinach artystycznych i kulturalnych (budżet przewidziany na lata 2007-2013 to ok. 400 mln euro);
 - *Media 2007-2013* – dotyczy szkolenia osób zawodowo zajmujących się mediami (budżet przewidziany na lata 2007-2013 to ok. 755 mln euro).
- Do drugiej kategorii dotyczącej Funduszy strukturalnych zaliczono następujące obszary:
1. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego – współfinansuje działania w zakresie: 1) przedsiębiorczości, innowacyjności i konkurencyjności, 2) poprawy otoczenia dla MSP na poziomie regionalnym i lokalnym, 3) współpracy transgranicznej i międzyregionalnej MSP, 4) inwestowania w zasoby ludzkie.
 2. Europejski Fundusz Społeczny w ramach celu: „konkurencyjność i zatrudnienie regionalne” w obszarach: zwiększenie zdolności przystosowanej pracowników i przedsiębiorstw, zwiększenie dostępu do rynku pracy i zatrudnienia, pomoc osobom niepełnosprawnym w poszukiwaniu pracy i zwalczaniu dyskryminacji, promowanie partnerstwa.
 3. Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – ma na celu dążenie do poprawy: konkurencyjności rolnictwa i leśnictwa, środowiska naturalnego oraz jakości życia na obszarach wiejskich.
- Do trzeciej kategorii dotyczącej instrumentów finansowych zaliczono następujące obszary:
1. Program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji (CIP) – za pomocą trzech rodzajów instrumentów:
 - na rzecz wysokiego wzrostu i innowacji w MSP (GIF), co ma pomóc w dostępności do kapitału firmom znajdującym się w początkowej fazie rozwoju (GIF 1) oraz ekspansji (GIF 2);
 - połączeń dla MSP zapewniających dodatkowe gwarancje np.: pożyczek czy mikrokredytów;
 - systemu rozwijania zdolności MSP.
 2. Wspólne europejskie zasoby dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw JEREMIE – jego głównym zadaniem jest poprawa dostępu do źródeł finansowania takich, jak np.: mikrokredyty, kapitały podwyższonego ryzyka, kredyty czy gwarancje.

3. Wspólne działania na rzecz wspierania instytucji mikrokredytowych w Europie – JASMINE – ma na celu stworzenie podażu na mikrokredyty poprzez: pomoc techniczną instytucjom mikrofinansującym, finansowanie działań pozabankowych instytucji finansowych, aby mogły udzielać więcej pożyczek.
 4. Własne inwestycje Europejskiego Funduszu Inwestycyjnego (EFI) – mają m.in.: inwestować w fundusze wysokiego ryzyka oraz instrumenty gwarancyjne.
 5. Pożyczki Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EBI) – udzielane za pośrednictwem banków na finansowanie zobowiązań i długofalowych potrzeb sektora MSP.
 6. Europejski instrument mikrofinansowy: Progres – ma pomóc osobom bezrobotnym i małym firmom rozpocząć działalność gospodarczą.
- Do czwartej kategorii dotyczącej wspierania internacjonalizacji MSP zaliczono następujące obszary:

1. Kraje kandydujące i kraje bliskiego sąsiedztwa.
Instrument Pomocy Przedakcesyjnej (IPA) – złożony z pięciu obszarów: pomocy przy przeprowadzaniu zmian i budowie instytucji, współpracy międzynarodowej, rozwoju regionalnym, zarządzaniu zasobami ludzkimi oraz rozwoju obszarów wiejskich.
2. Sąsiedzki instrument inwestycyjny – ma na celu tworzenie uprzywilejowanej współpracy z krajami sąsiadującymi z UE, wspiera m.in. sektor prywatny poprzez operacje kapitału podwyższonego ryzyka skierowane do MSP.
3. Program inwestycji na wschodzie – wspiera sektor MSP np. poprzez poprawę środowiska biznesowego, wymianę informacji czy promocję handlu.
4. Program finansowania: UE/EBOiR w MSP – zapewnia dofinansowanie dla MSP w 11 krajach w Europie Centralnej.
5. Pozafinansowe wsparcie EBOiR: Programy TAM i BAS. Pierwszy zapewnia porady doświadczonych prezesów i dotyczy zmian strukturalnych w firmie. Drugi rozwija infrastrukturę lokalnych usług doradztwa biznesowego i wspiera inicjatywy krótkoterminowe.
6. Kredyty EBI dla MSP we wschodnich krajach sąsiadujących – ma na celu rozszerzanie finansowania poza kraje Unii Europejskiej.
7. Pożyczki EBI na rzecz MSP w środowiskach państw partnerskich – mają dążyć do pobudzania infrastruktury gospodarczej tych regionów.

- Kraje Ameryki Łacińskiej:
1. Al-Invest IV – ma dążyć do umiędzynarodowienia firm z sektora MSP w Ameryce Łacińskiej współpracujących z przedsiębiorcami z Europy poprzez organizowanie spotkań.

Azja:

1. Program EU Gateway – program skupia swoją uwagę na promocji eksportu na rynku japońskim i południowokoreańskim w sektorach przemysłowych o dużym potencjale w tych krajach np.: technologie informacyjne, komunikacyjne, medyczne czy budowlane.
2. Program współpracy przemysłowej UE – Japonia – organizowanie każdego roku programów szkoleniowych dla wszystkich firm, w tym także MSP.
3. Chiny: 1) zrozumieć Chiny, 2) Program wymiany i szkolenia dla menedżerów z krajów Unii Europejskiej i Chin.

Podsumowanie

Co do tego, że sektor małych i średnich przedsiębiorstw odgrywa bardzo dużą rolę w każdym kraju, w tym także w Polsce, nie ma żadnych wątpliwości. Polityka spójności jest jednym z unijnych elementów pomocowych mających na celu wielo- i wielkoobszarową pomoc dla tego sektora. Polska w okresie programowania 2007-2013 ma do wykorzystania prawie 20% ogólnu środków przeznaczonych na fundusz spójności dla wszystkich państw członkowskich. Dzięki bogatej i szerokiej ofercie skierowanej do MSP, na koniec 2011 r. wykorzystano 80% planowanych środków.

3.5. The impact of the EU cohesion policy and use of the EU Structural Funds on the economic situation of SMEs

Summary

In the years 2000-2006, the cohesion policy was implemented through four Structural Funds. As a result of the reform, their number in the programming period of 2007-2013 has been reduced to two. In those programming periods, the emphasis was put on reducing disparities in development between the regions. In the next programming period of 2014-2020, the pursuit of the best possible utilisation of the

potentials of individual regions will be the main objective. The Structural Funds, notwithstanding their main objective, have a positive impact on the economic situation and development of enterprises.

Keywords: cohesion policy, Structural Funds, regions, small and medium-sized enterprises.

JEL codes: D04, F15, L11, O12, O16, O22, P45

Krzysztof Marczewski

Zdzisław Wołodkiewicz-Dominirski

3.6. Ocena bezpośredniej importochłonności polskiego eksportu

Streszczenie

W artykule przedstawione zostały wyniki obliczeń bezpośredniej importochłonności produkcji eksportowej w przemyśle przetwórczym w latach 2008-2010. Uwzględnione zostały dwie grupy firm: ogół eksporterów oraz eksporterzy wyspecjalizowani (z ponad 50% udziałem eksportu w produkcji sprzedanej). Stwierdzono znacznie wyższą importochłonność produkcji tej drugiej grupy firm oraz istotny statystycznie dla ogółu eksporterów związek, w układzie przekrojowym, między udziałem importu zaopatrzeniowego w kosztach materiałowych a udziałem eksportu w produkcji sprzedanej.

Słowa kluczowe: importochłonność eksportu – eksporterzy – produkcja eksportowa

Kody JEL: D24, D57, F14

Importochłonność eksportu można szacować na dwa sposoby. Po pierwsze, korzystając ze statystyki finansowej przedsiębiorstw, obliczać bezpośrednią importochłonność kierowanej na eksport produkcji poszczególnych działów. Po drugie, posługując się tablicą przepływów międzygałęziowych, obliczać pełną (ciągnioną) importochłonność eksportu produktów, wytwarzanych w tych działach. W tym artykule stosujemy pierwsze z tych podejść.

Podstawą analizy były dane GUS ze sprawozdań finansowych przedsiębiorstw przemysłu przetwórczego z lat 2008-2010. Rozpatrujemy dwie kategorie przedsiębiorstw: firmy wykazujące eksport (nazywane dalej „eks-

porterami”) oraz firmy, w których udział eksportu w produkcji sprzedanej przekracza 50% (nazywane dalej „eksporterami wyspecjalizowanymi”). W badanym okresie eksport wykazywało przeciętnie ok. 9 tysięcy firm, wśród których eksporterzy wyspecjalizowani stanowili nieco ponad 30%. Ta mniejszościowa grupa eksporterów dostarczała blisko 70% globalnego eksportu przedsiębiorstw przemysłu przetwórczego.

W tabeli 3.21 przedstawiono charakterystykę obu tych grup podmiotów z punktu widzenia udziału eksportu w produkcji sprzedanej (E/Q) oraz udziału importu zaopatrzeniowego w kosztach materiałowych (Mz/Km). W układzie działowym największym zaangażowaniem w działalność eksportową charakteryzują się firmy wytwarzające pojazdy samochodowe, urządzenia elektryczne, komputery, wyroby elektroniczne i optyczne oraz meble. We wszystkich tych działach udział eksportu w produkcji sprzedanej przekracza 50%. Na drugim biegunie znajdują się działy produkcji napojów i artykułów spożywczych, z udziałem eksportu nieprzekraczającym 25%. W grupie eksporterów wyspecjalizowanych wskaźniki E/Q z definicji we wszystkich działach przekraczają poziom 50%, ze średnią wartością równą 79,7%. Z kolei wskaźnik udziału importu zaopatrzeniowego w kosztach materiałowych osiąga najwyższą wartość dla ogółu eksporterów w produkcji komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (ponad 71%) oraz pojazdów samochodowych (ponad 61%) i wyrobów tekstylnych (prawie 58%). Niska wartość wsadu importowego w kosztach materiałowych charakterystyczna jest natomiast dla eksporterów z działów produkcji artykułów spożywczych oraz wyrobów z drewna i korka. W grupie eksporterów wyspecjalizowanych wskaźniki Mz/Km są z reguły wyższe niż dla eksporterów ogółem (przeciętnie o ponad 10 p.p.). Szczególnie wysoką zawartość importu zaopatrzeniowego w kosztach materiałowych ma produkcja wyrobów tekstylnych (blisko 84%) oraz komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (blisko 72%). Na przeciwnym biegunie znajdują się eksporterzy wyspecjalizowani z działów produkcji wyrobów z drewna i korka oraz mebli, w których wskaźniki Mz/Km kształtują się na poziomie tylko 30%.

Z przekrojowej analizy regresji wskaźnika udziału eksportu w produkcji sprzedanej względem wskaźnika udziału importu zaopatrzeniowego w kosztach materiałowych wynika, że wielkości te są dodatnio skorelowane. W wypadku ogółu eksporterów wzrostowi udziału importu zaopatrzeniowego w kosztach materiałowych o 1 p.p. towarzyszył w 2010 roku wzrost udziału eksportu w produkcji sprzedanej o 0,627 p.p. (por. wykres 3.13) lub inaczej